

NAALAKKERSUISUT
GOVERNMENT OF GREENLAND

Grønlands Uranmine Mission til Canada

11.-18. juni 2015

Rejserapport udarbejdet af:

Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel

September 2015

Indhold

INDLEDNING	3
DELTAGERE	4
PROGRAM	5
OPLÆG OG REFERATER	6
NUNAVUT IMPACT REVIEW BOARD (NIRB)	6
PETER TAPATAI (UNDERLEVERANDØR)	13
ADAM CHAMBERLAIN (IBA)	15
MINISTER FOR ØKONOMISK UDVIKLING OG TRANSPORT MONICA ELL (NUNAVUT)	17
CANADIAN NUCLEAR SAFETY COMMISSION (CNSC)	19
CANADIAN NUCLEAR ASSOCIATION (CNA)	24
GOVERNMENT OF SASKATCHEWAN (GOS)	26
PETER VANRIEL (CANNORTH)	35
BILAGSOVERSIGT	38

Indledning

Naalakkersuisoq for Erhverv, Arbejdsmarked, Handel og Udenrigsanliggender Vittus Qujaukitsoq og borgmester Jørgen Wæver Johansen samt med deltagelse af lokalpolitikere fra Kommune Kujalleq har i dagene 12.-17. juni været på besøg i Canada, for at høre nærmere om de canadiske erfaringer med uranminedrift, regulering af området og ikke mindst miljø- og socioøkonomiske virkninger af mineaktiviteterne.

Oplysningsturen er en del af den vidensopbygning som pågår, før der skal tages stilling til en eventuel ansøgning om udnyttelse af sjældne jordarter og uran ved Kuannersuit (Kvanefjeld), samt andre potentielle mineprojekter i de kommende år.

Møderækken startede med et oplæg fra Nunavut Impact Review Board (NIRB), som fortalte om den netop afsluttede proces med behandling af en uran udnyttelsesansøgning i Nunavut. Herefter hørte delegationen om erfaringer med IBA aftaler specifikt i forhold til uranprojekter.

Der var arrangeret et møde med en repræsentant fra lokal virksomhed fra Baker Lake i Nunavut, som kunne fortælle om erfaringer og udfordringer set fra et inuit ejet selskab, i forhold til leverandøropgaver til et uranselskab.

Dernæst mødtes delegationen med Minister for Økonomisk Udvikling og Transport Monica Ell og hendes embedsfolk fra Nunavut regeringen, for at høre om erfaringer med de nuværende råstofprojekter i området.

Senere på turen besøgte delegationen Canadian Nuclear Safety Commission (CNSC), for at høre nærmere om, hvordan den canadiske føderale regering foretager regulering af uranminer og relaterede nukleare anlæg. Her fik deltagerne et indblik i, hvordan eksportkontrol håndteres og hvilke sikkerhedsforanstaltninger (safeguards) der opstilles, samt et indblik i den omfattende rapportering, der løbende skal tilgå det Internationale Atom Energi Agentur (IAEA).

Senere samme dag var der møde med interesseorganisationen Canadian Nuclear Association (CNA), som bl.a. repræsenterer en række uranselskaber i Canada.

Herefter tog delegationen fra Ottawa til Regina, for at mødes med repræsentanter fra lokalregeringen i Saskatchewan, som er den delstat, hvor de canadiske uranminer ligger. Her blev der på et heldagsseminar fortalt om erfaringer med høringer og lokal inddragelse i de uranprojekter, der er beliggende i Saskatchewan. Endelig sluttede turen af med et møde med CanNorth, et privat selskab der i mange år har arbejdet med bl.a. borgerinddragelse og monitorering.

Som bilag til rapporten er der udarbejdet et separat bilag indeholdende alle de oplæg og præsentationer (powerpoint) som blev vist under turen.

Deltagere

Naalakkersuisoq for Erhverv, Arbejdsmarked, Handel og Udenrigsanliggender Vittus Qujaukitsoq (VQ)

Borgmester Jørgen Wæver Johansen (JJ), Kommune Kujalleq

Kelly Berthelsen (KB), tolk og kommunalbestyrelsesmedlem

Benjamin Kielsen (BK), kommunalbestyrelsesmedlem

Josef Petersen (JP), kommunalbestyrelsesmedlem

Jørn Skov Nielsen (JN), departementschef

Thomas Kjærgaard (TK), ministersekretær

Jens Hesseldahl (JH), Juridisk chefkonsulent

Ole Fjordgaard Kjær (OK), Socioøkonom

Frank Hedegaard Jørgensen (FJ), Kommunaldirektør

Keld Jensen (KJ), Udviklingschef

Udover ovennævnte forkortelser bruges følgende i rapporten:

GD = Grønlandske delegation.

SP = Spørgsmål fra delegationen.

Program

Følgende program var lagt for delegationen

Torsdag den 11. juni

Afgang Nuuk kl. 14.30

Ankomst Reykjavik

Fredag den 12. juni

Ankomst Ottawa

Møde med den danske ambassade ved souschef Christen Krogh

Lørdag den 13. juni,

Møde med Executive Director Ryan Berry Nunavut Impact Review Board (NIRB).

Videokonference møde med Peter Tapatai

Videokonference møde med Adam Chamberlain direkte fra Whitehorse/Yukon

Søndag 14. juni

Møde med Minister for Økonomisk Udvikling og Transport Monica Ell og embedsfolk fra Nunavut

Mandag 15. juni

Møde med CNSCs på organisationen hovedkontor i Ottawa

Møde med Canadian Nuclear Association (CNA), interesseorganisation for den canadiske atomindustri

Tirsdag 16. juni

Heldagsseminar med Government of Saskatchewan om uranefterforskning og minedrift i Saskatchewan

Onsdag 17. juni

Møde med Peter Vanriel fra CanNorth, privat selskab ejet af en indianer stamme som leverer transport og services til efterforsknings- og mineselskaber

Torsdag 18. juni

Ankomst Reykjavik (Keflavik)

Ankomst Nuuk

Oplæg og referater

Nunavut Impact Review Board (NIRB)

Møde med Executive Director Ryan Berry Nunavut Impact Review Board (NIRB) 13. juni 2015.

Nedenfor er et sammendrag af RBs præsentation med uddrag af afledte spørgsmål fra den grønlandske delegation: (Der henvises videre til NIRB's Powerpoint præsentation i bilaget).

NIRB's mission og mandat er baseret på Nunavut Land Claims Agreements (NLCA).

NLCA aftalen blev indgået i 1993 mellem Inuit organisation Tunngavik Federation of Nunavut (Nunavut Tunngavik Incorporated), den canadiske regering og den regionale regering i Northwest Territories. Aftalen indebar, at Inuit i den centrale og østlige del af Northwest Territories fik rettigheder til deres eget landområde, Nunavut. Etablering af NIRB skal ses i tæt sammenhæng med NLCA aftalen og udmøntning af denne,

NLCA omhandler og regulerer en lang række områder og forhold som naturforvaltning, jagt- og fiskerirettigheder, miljø og naturbeskyttelse, vandressourcer, arbejdsmarked, offentlige kontrakter og en række andre forhold.

NLCA tildeler Inuit i Nunavut retten til at være lige repræsenteret med den canadiske regering i en række råd og rådgivende organer indenfor områder som natur og miljøforvaltning og forvaltning af naturressourcer. NIRBs mandat og opgaver indgår i denne sammenhæng.

Det har ført til oprettelse af en række boards (Råd og nævn) udover NIRB, der behandler sager om arealplanlægning og anvendelse af land, natur og dyrelivsforvaltning, voldgift, tilladelser til vandressourcer m.v. Behandling af forslag til mine- og andre større erhvervsprojekter i Nunavut går således igennem 3 faser:

1) Land use planning, 2) Environment Impact Assessment, og 3) Water and Land use Licensing.

SP: Er der forskel på de forskellige land claims agreements i Canada?

RB: Det er der. Nogle aftaler er kompensationsaftaler for tabte rettigheder. Nogle har fokus på olie/gas. Mange er blevet i stand pga. erhvervsudviklingen og en modstand herimod.

Udover etablering af en forvaltningsstruktur, der giver inuit befolkningen særlige rettigheder og beskyttelse betød NCLA aftalen at Inuit i Nunavut fik ejendomsret til 350,000 km², hvoraf 35,257 km² inkluderede land med ret til udnyttelse af mineralske ressourcer. Det samlede areal af Nunavut er over 2.000.000 km² og hovedparten af arealet er Crown Land. Det betyder, at den føderale regering har retten til indtægter fra udnyttelse af mineraler og olie og gas i undergrunden på Crown Land.

NCLA aftalen giver dog Inuit i Nunavut ret til en andel af den føderale regerings royaltvindtægter fra udvinding af olie, gas og mineralske ressourcer i undergrunden. Derudover har Inuit ret til at forhandle med industrien om indgåelse af IBA aftaler i forbindelse med udnyttelse af mineralske ressourcer på land områder, hvor Inuit har fået tildelt ejendomsretten.

Der er i dag 2 miner i drift i Nunavut, hvor der er forhandlet at en andel af royaltyindtægten skal gå til inuit organisationerne, der overfører indtægten til en råstoffond for fremtiden.

SP: Hvem stod for forhandlinger i forbindelse med indgåelse af NCLA aftalen?

BR: Tunguvik Corporation (Organisation som repræsenterer Inuit) foretog forhandlingerne i forhold til NCLA aftalen.

NIRB's målsætning er at sikre og fremme den nuværende og fremtidige velfærd for beboere og samfund i Nunavut området, samt beskytte økosystemer. NIRB har til opgave at foretage screening forud for alle større projekter i Nunavut og gennemgå miljøvurderinger og afgive indstillinger og anbefalinger herom.

I Nunavut gælder en 45 dages screening for at se om der skal træffes afgørelse om der skal foretages en større vurdering, bl.a. om der skal laves en EIA.

Før der kan meddelelse tilladelse eller godkendelse af en aktivitet, der kan have en ikke ubetydelig miljømæssig påvirkning skal NIRB have foretaget en gennemgang en miljømæssig vurdering og truffet beslutning om afgivelse af en indstilling og udtalelse. NIRB's mandat omfatter også inddragelse og vurdering af socioøkonomiske konsekvenser af et projektforslag, men NIRB går ikke ind og forhandler eller stiller betingelser til indhold i socioøkonomiske aftaler. Sådanne aftaler forhandles og indgås mellem virksomheden og eksempelvis en organisation som Nunavut Tunngavik Inc. IBA aftaler er fortrolige.

SP: hvad er royalties på?

RB: Der er fastsat en royalty på de to aktive miner på 5 %. Der er derudover lavet en Nunavut Trust, hvor der placeres penge indtil man når 100 mio. CAD. Nu er fonden ca. på et par millioner CAD.

SP: Hvad med indbetaling til andre fonde? Hvad er et realistisk niveau i forhold til procenter og lignende?

RB: Det varierer meget. Royalty er fast, men alt andet er variabelt inkl. fondsbeløb. NIMB kender ikke disse fondsbeløb.

NIRB er et uafhængigt organ som ikke er en del af regeringen men rapporterer til regeringen. Udgiften til NIRB's drift dækkes af en bevilling fra den føderale regering. NIRB har hovedsæde i Cambridge Nunavut.

Bestyrelsen har 9 medlemmer. Formanden udpeges af den føderale regering efter samråd med Nunavut regeringen. 2 medlemmer udpeges efter indstilling af Nunavut regeringen, 4 medlemmer udpeges efter indstilling af Nunavut Tunngavik Inc. hvoraf 3 skal repræsentere regionale inuit organisationer, og 2 udpeges direkte af den føderale regering. Alle udpeges som personer og skal ikke rapportere tilbage. Medlemmer udpeges for en 3 års periode. Bestyrelsesarbejdet aflønnes som et deltidsjob, men hvervet kræver en stor arbejdsindsats af medlemmerne. Medlemmerne får vederlag når de arbejder for NIRB. Det er en slags offentligt ombud. Vederlaget udgør 500 CAD til formanden og 375 CAD om dagen for menige medlemmer.

NIRB skal afspejle de forskellige myndigheder og organisationer, der er involveret i spørgsmål om udnyttelse af de fælles naturressourcer. NIRB skal i dets arbejde afbalancere interesserne mellem føderal, lokal regering og Inuit organisationerne samt virksomhederne.

NIRB fortager en screening af omkring 100 projekter om året. De fleste er små og udløser ikke krav om foretagelse af en VVM/VSU vurdering, hvilket typisk vil være efterforsknings camps etc. Projekterne er forskellige og kan eksempelvis være anlæggelse af veje og havne, efterforskning, minedrift, olie og gas, vandkraftværker og turistprojekter, videnskabelige projekter etc. Mineprojekter kræver næsten altid større vurderinger (EIA). NIMB er vejledende i deres anbefalinger, men de kan kun blive fraveget, såfremt der er sket en fejl, eller hvis der er nationale interesser. Det er dog aldrig sket endnu. Anbefalingerne følges i praksis altid.

Uran i Canada.

Den canadiske uranindustri omfatter alle led, herunder både åbne miner, lukkede miner, brændsel, atomkraftværker og deponering af brugt brændsel. Den første uranmine Port Radium blev åbnet i 1930 og lukket i 1984. Port Radium har en historik om dårlig minepraksis på alle områder. Elliot Lake var en stor mine der blev lukket i 1996. Denne mine har også haft en historik med udslip fra tailingsdepoter, men er nu bragt i en kontrolleret nedlukningsproces. Ved andre miner har der været tilfælde af nedbrud af gamle dæmninger, der har resulteret i udslip af forurenede vand bl.a. ved en mine i BC.

Det har givet anledning til en bekymring hos befolkningen, der bor tæt på gamle miner. Nogle steder har den manglende og dårlige miljøpraksis betydet, at boliger og faciliteter nær gamle lukkede mine ikke kan bruges. Generelt ved lukkede miner – og ikke bare ved uranminer – er der behov for løbende langtids overvågningsprogrammer. Der stilles i dag krav om at en rettighedshaver skal etablere og finansiere nedluknings- og overvågningsprogrammer ved alle lukkede miner.

SP: Er der en grænse for hvor tæt en mine må ligge nær en bosættelse.

RB: Mineralforekomsternes i Canada ligger typisk i isolerede landområder fjernt fra beboelse, men atomkraftværker og andre nukleare anlæg ligger ofte i beboede områder. Der er ikke faste regler på området, men en tilladelse vil under alle omstændigheder afhænge af den konkrete miljø- sikkerheds- og sundhedsvurdering, der skal laves individuelt for hvert projekt, før der kan iværksættes en udnyttelse.

SP: Er der nogle landområder der er udpeget til særligt beskyttede områder.

RB: Der er udpeget nationalparker, hvor aktiviteter som olieefterforskning og minedrift ikke må finde sted. Derfor kommer der heller ikke sager herfra til vurdering hos NIRB.

Det er den føderale nukleare myndighed CNSC som giver tilladelse og giver den endelige miljø og sikkerhedsgodkendelse af uranminer.

Uranmineindustrien er den del af mineindustrien, der i dag har den bedste arbejdssikkerheds- og sundhedsstatistik.

Uran i Nunavut

Uraneftersforskning blev påbegyndt i Nunavut i 70'erne. Kiggavik projektet blev startet af et tysk selskab med efterforskning i 80'erne. Der var i begyndelsen meget modstand mod projektet som blev forsinket. I 1990'erne blev projektet stoppet pga. fald i priser på uran. På grund af dårlig infrastruktur koster mineprojekter 2 - 2,5 gange mere at starte op i Nunavut end andre steder i Canada.

Nunavut Tunngavik Inc. (TNI) var på daværende tidspunkt imod udnyttelse af uran og i 1994 blev der vedtaget et forbud mod uranudvinding i Nunavut. I 2007 blev der vedtaget en ændring i uranpolitikken, der igen gjorde det muligt at søge om tilladelse til at efterforske og udnytte uran.

Forud for ændringen i uranpolitikken i 2007 havde Nunavut regering gennemført omfattende høringer, informations- og borgermøder. Emnet var på daværende tidspunkt genstand for en ophedet debat. Regering og TNI går i dag ind for udvikling af uranminer. NIRB er som neutral myndighed hverken for eller imod.

Processen som NIRB skal udføre er principielt den samme for uranminer og andre miner ud fra et VVM perspektiv. På grund af den store folkelige opmærksomhed omkring uranprojekter er der dog en forskel. Uranminer kræver en større indsats med hensyn til oplysning og information. Andre miner kan også efterlade radioaktivt taillings. Enhver mine har sit eget særlige særkende, men det er samme hovedhensyn der gælder for alle miner når man skal foretage en VVM. Processen som NIRB skal udføre er ligeledes den samme for Crown Land og Land agreement land.

SP: Hvad er den største forskel på processen i forhold til uran projekter og andre projekter?

RB: Vi har den samme proces for alle projekter. Offentlig uddannelse/information (public education) skal dog have større fokus på uran projekter. Eksempelvis spg. som hvad er uran? - og hvordan gøres det i andre områder? Begreber som radioaktivitet er eksempelvis også nyt i forhold til andre projekter. Hvert projekt er unikt, men der er flere ens forhold end forskelligheder. Der er også flere unikke reguleringsenheder når vi taler uran. Der er derfor et ekstra niveau ovenpå den almindelige regulering.

Kiggavik mineprojektet

AREVA indsendte en ansøgning om godkendelse af Kiggavik uran mine projektet i 2008.

Fra screening ansøgning i marts 2009 til minister beslutning i maj 2015 om afvisning af VVM forslaget er gået over 6 år. Det afspejler primært at selskabet har brugt lang tid på deres Impact vurdering. NIRB startede med screening af Kiggavik projektet i 2009. Den afsluttende høring blev færdig i marts 2015, og den endelige rapport forelå maj 2015.

I 2012-2013 faldt priserne på uran bl.a. pga. ulykken i Japan. Uran er hovedproduktet i Kiggavik mineprojektet. AREVA ændrede derfor projekttidsrammen og mente først at de kunne producere engang i 2020 eller senere. Virksomheden har udskudt projektet indtil verdensmarkedspriserne bliver bedre. Virksomheden kan derfor ikke oplyse en tidslinje med en startdato. Det betyder at der ikke længere er sikkerhed omkring vurdering af påvirkning af miljøet og at den bedste teknik i dag kunne være anderledes og bedre om 10 -20 år. Dette lange perspektiv (uden startdato) var grund til at projektforslaget ikke blev godkendt af NIRB. Eksempelvis er baseline studier for rensdyr og deres vandremønstre sandsynligvis ikke de samme om 5 år som i dag. Det samme gælder teknologien, som også vil udvikle og ændre sig løbende.

VVM rapportens væsentligste problemstillinger ved Kiggavik projektet:

- Management af taillings (long term).
- Sikkerhed for arbejdere og befolkningen.

- Støv
- Lufttransport af yellowcake og potentielle uheld
- Kumulative effekter af frisk vand økosystemer.
- Beskyttelse af dyreliv og forurening af afgrøder.
- Minerelaterede forhold såsom: Sejlads, vejtrafik og offentlig adgang, rensdyr og andre dyr, muligheder for jobs.

NIRB vurderinger og anbefalinger til indhold i VVM forslaget:

- Sproglige udfordringer og kritik af oversættelse gav en misvisende information, der skal følges op på. Det har været et problem at oversætte terminologi i forhold til uran projekter. Eksempelvis ord som gamma, beta stråling og lign. ord.
- Behov for yderligere baseline studier af rensdyrbestanden.
- Mere vægt på en uddannelsesindsats der kunne skabe adgang til beskæftigelse i minen og dermed større andel af lokal beskæftigede.
- Etablering af overvågningsprogram for påvirkning af rensdyr og fisk for at sikre at naturen fortsat kan være et eksistensgrundlag for befolkningen og kilde til føde.

NIRB's sammenfattende endelige befaling:

Den endelig høringsrapport forelå maj 2015. NIRB indstillede en afvisning af AREVA's Kiggavik uranprojekt med den begrundelse, at der ikke var en fast tidsplan. Det afgørende kritikpunkt i rapporten var selskabets manglende fastsættelse af en startdato for projektet. Det kunne betyde at de konklusioner som i dag fremgår af Miljørapporterne (VVM) vil være forældede, når minen engang går i gang.

Forslaget til VVM returneres for indeværende, men kan blive genoptaget til behandling, hvis virksomheden kommer tilbage med en ny ansøgning med en tidsplan for udviklingen og fremkommer med de anbefalede oplysninger omkring de punkter hvor der var bekymringer, blandt andet yderligere baseline studier om rensdyr. Projektet indeholder en anlægsperiode på 3-4 år, drift i 12 år, nedlukning i 5 år og monitoring i yderligere 10 år.

SP: vil en genovervejelse af projektet kræve en ny høring og en ny vurdering af påvirkningerne?

RB: Ja, det vil kræve en ny høring.

SP: Hvor lang tid gælder AREVA's efterforskningslicens?

RB: AREVA kan fortsætte med efterforskning hvis de ønsker det. I Nunavut er systemet anderledes end i Grønland. Hvis man derimod ikke har startet udnyttelse af et godkendt mineprojekt inden for fem år, skal vurderingen gå om igen.

SP: Hvilke krav kan stilles i en IBA i Nunavut i forhold til arbejdskraft?

RB: Der er et skifte i vurderingen af hvor fokus skal være i forhold til indtægter og positive påvirkninger i forhold til projekter. I forhold til storskalaprojekter kan arbejdskraftprocenten ikke være så høj som i mindre projekter. I mange IBA'ere er der fokus på kontrakter til lokale virksomheder og ikke så meget vægt på anvendelse af lokal arbejdskraft. Det afhænger af projektet. Mary River (jern) projektet er meget stort og kræver at der kommer arbejdskraft udefra. Ved Mary River kunne vi ikke få nok lokal arbejdskraft. Nunavut får kun indtægter via A-skatter fra lokale. Arbejdspladser i mineindustrien er ikke attraktive for mange lokale, derfor forhandles en anden form for kompensation/benefit.

I området omkring Baker Lake har lokalbefolkningen erfaring med miner og minearbejde. En guldmine er i drift 100 km nord for byen og kan udnyttes endnu 10 år. Minen beskæftiger ca. 200 arbejdere, hvoraf ca. 35 % er Inuit. Rotationsarbejdet betyder, at mange ikke finder det attraktivt på grund af familien og den traditionelle levevis at arbejde i minen. Flere lokale servicevirksomheder i Baker Lake er derudover involveret i minen.

SP: Anvendelse af arbejdskraft udefra?

RB: I IBA aftaler ser man krav om 50 % lokal arbejdskraft for små miner men lavere procent i IBA aftaler ved store miner. Derfor forhandles andre kompenserede tiltag som uddannelse og kursusopgradering af arbejdskraften. Udlændingeloven er et emne der er genstand for debat i Canada og arbejdskraft udefra er et emne der skal adresseres i en IBA.

SP: Hvilke socioøkonomiske problemer har man haft med Kiggavik projektet?

RB: I Baker Lake er der lidt over 2.000 personer, hvoraf 90 % er Inuit. Baker Lake ligger 80 km væk fra Kiggavik projektet. I Baker Lake er der allerede en arbejdskraft med erfaringer fra arbejde i en aktiv guldmine som ligger 100 km nord for byen.

SP: Hvor mange arbejder i guldminen?

RB: Ca. 200 personer, som er den arbejdsmæssige pulje der er i området vedr. arbejdskraft. De har ikke nået målet på 50 % lokal arbejdskraft. Man arbejder i rotationer på 2 uger på arbejde og 2 uger fri. Der er et problem i guldminen, at man er meget væk fra familien.

SP: Vores bekymring for uranudvinding i Kvanefjeld er den nære beliggenhed til Narssaq og risiko for at der kan ske udslip fra tailingsdepoter. En kommende mine er kun 7 km væk fra byen. Selskabet vil bl.a. bruge en lokal sø til taillings, hvilket skaber bekymring i området. Kan vi eksempelvis være sikre på at det ikke vil forurene. Der kan ske udslip ved fejl i dæmninger og fejl heri. Hvilke konsekvenser er der ved dette?

RB: Det er problemstillinger man skal forholde sig til ved alle miner ikke alene uranminer. Mange af de problemer man har i Canada i forhold til forurening m.v. stammer fra gamle miner i Canada fra 50'erne og 60'erne, hvor man anvendte en - efter nutidens praksis - klart ikke acceptable standarder. Der har bl.a. været et problem i British Columbia (BC) ved Mount Polley minen.

SP: Kan man bruge områder efter en mine er lukket til brug for andre formål?

RB: ved nogle af de gamle miner der ikke blev lukket ned forsvarligt i Canada kan man ikke. Ved de nyere miner hvor man følger moderne praksis og standarder kan man godt. Etablering af monitoringsprogrammer for lukkede miner fokuserer på, at de lokale fortsat kan spise fisk, rensdyr og andre dyr fra området.

SP: Der blev nævnt en ændring i befolkningens syn på uran udnyttelse fra en negativ indstilling henimod en positiv stilling i forbindelse med ophævelse af forbuddet mod uranminer. Hvor hed var den diskussion fra nej til ja?

RB: Det var til tider en hed diskussion. NIRB fokuserer dog på det mandat man har. Det er uden for NIRB's mandat at fokusere på befolkningens andre bekymringer. Det er regeringens ansvar, da deres mandat er bredere/anderledes.

Peter Tapatai (underleverandør)

Referat fra videokonference møde med Peter Tapatai (PT) lørdag den 13. juni, 14-15.30.

PT har arbejdet med efterforskning i over 18 år siden Land Claims Aftalen (NLCA) kom på plads. NLCA indeholder en definition på inuit selskaber som skal være min. 51 % inuit ejet og drevet og ledet af inuit. Der er hans ønske at lokalsamfundene skal få det meste ud af aftalen, ved at inuit selskaberne bliver engageret i råstofaktiviteter.

PT finder at der er fordele ved at tage medejere ind ude fra både af hensyn til at rejse kapital og for at få adgang til viden (know-how). Han har i gennem mange år haft et tæt samarbejde med sydcanadiske firmaer, der har bidraget med uundværlig ekspertise og rådgivning. Han ser sig selv som et privat firma som har fået fordele af NLCA, hvor det ellers ofte kun er de offentlige ejede inuit selskaber der får opgaver og fordele. Han ejer selv 100 % af sit firma, som han ser som et rigtigt lokalt selskab. 90 % af arbejdsstyrken er inuit.

Han mener at han har bevist, at han kan begå sig mindst ligeså godt som de selskaber som er registreret udenfor det lokale område. Gennem de sidste fem år har hans selskab blandt andet stået for al transport af gods med lastvogn fra Baker Lake til guldminen 100 km nord for byen. Det er vanskeligere at få opgaver i konstruktionsfasen. Han firma fokuserer på løsning af opgaver når minen er gået over i driftsfasen eller på støtteopgaver for efterforskningen. Det passer bedre til et lokalt selskab.

PT støtter uranbrydning under de forudsætninger og betingelser, der følger af NLCA.

PT: Der hersker mange misforståelser omkring uranminer. Det er hans indtryk at man ofte ikke skelner mellem minedrift med produktion af yellow cake og hele den efterfølgende proces med berigelse og fremstilling af brændsel til atomkraftværker. I Kiggavik vil mineselskabet bryde uranmalmen og omdanne den til yellow cake, der så skal transporteres ud af Nunavut til videre forarbejdning andre steder.

PT: Når man snakker uran, så er der lige pludselig mange røde lygter som blinker og mange bekymringer. Det er derfor vigtigt at et selskab, som skal arbejde i jeres område, gør meget ud af kontakten til lokalsamfundet.

Uranminer er under stadig stor offentlig bevågenhed og den mindste fejl vil blive bemærket, modsat andre miner, hvor ulykker ikke giver anledning til særlig opstandelse. Uran er også underlagt et skærpet tilsyn fra myndighederne.

Han vil derfor foreslå Grønland, at mineselskabet inviteres til at vise befolkningen, hvordan de har tænkt sig at bryde uranen. Vi fik AREVA til at gøre dette for os. Det gjorde også at skræmmekampagnerne blev holdt nede. Man skal selv danne sin egen mening og ikke lade sig skræmme af NGOere udefra. Det er forståeligt at nogle er nervøse, men han mener selv at uranbrydning kan ske på en sikker og forsvarlig måde.

Hans erfaring med firmaer der kommer udefra, siger ham, at det er vigtigt at den lokale befolkning selv tager stilling og ikke lader sig styre af skrækkampagner fra folk udefra. Men det er også vigtigt at firmaer udefra, som mineselskaber, selv engagerer sig med lokalbefolkningen.

Hans firma er ikke direkte engageret i boreaktiviteter med efterforskning af uran, men er beskæftigede med andre aspekter af efterforskning. I forbindelse med Kiggavik projektet, der er på efterforskningsstadiet, er hans selskab beskæftiget med transport af materialer og boreudstyr mv.

Der har været mange bekymringer i forhold til uran i Canada, især før i tiden og før NLCA. Der var mangel på viden om uran. I årenes løb er kommunikationen blevet bedre og udefrakommende selskaber kan kun udføre projekter i vores område, hvis det kommer med en klar social bevidst vinkel. I vores område (Baker Lake) er der tre forskellige inuit befolkninger, som man skal forholde sig til. Et selskab udefra er nødt til at gå igennem inuit organisationerne, når der skal udføre arbejde, for at sikre, at det sker på en hensigtsmæssig måde. I Baker Lake er folk primært for uranminen, men mange unge mennesker kom ikke til høringerne. De er mere kritiske, men havde ikke tid, fordi de arbejdede i guldminen. Så derfor er det fortsat meget nødvendigt, at arbejde med at informere og inddrage befolkningen. Det er vigtigt at både de kritiske og positive røster bliver hørt.

PT udtrykte bekymring om de unge mænds fremtid. Det er nødvendigt at de kan bevare deres selvspekt ved at have arbejde og fremtidshåb. Ellers vil man opleve alkoholproblemer og stigende selvmord. Manden og faderen er rollemodel og det er vigtigt at børnene har nogen at se op til selv om minearbejde er en anden livstil end en traditionel livsstil. Arbejde i guldminen har givet mad på bordet og overskud til at købe goder som snescootere og Hondas. De unge og dem som har arbejdet i guldminen er generelt positive overfor Kiggavik projektet. Det er positivt at de små børn siger, jeg vil være ligesom far, han kører truck i minen. Det er meget positivt og gør mig glad.

Det er vigtigt at de unge mennesker har noget at lave og at de også ser de positive sider. Der vil komme penge i samfundet, når der kommer uranbrydning.

PT har været i Grønland og blev imponeret over den indsats der blev gjort på råstofskolen for at uddanne og træne lokale til at kunne bestride stillingerne i råstofindustrien.

SP: Flere fra mineskolen er i dag uden arbejde. Er det muligt at få praktik hos lokale Inuit firmaer?

PT: NLCA regulerer hvem der kan ansættes som praktikanter. Kan ikke sige om det er muligt at ansætte grønlandere efter disse regler, der giver fortrinsret til lokale.

SP: Har guldminen i Nunavut haft en påvirkning på fangstdyrene?

PT: Rensdyrene er eneste fangstdyr omkring Baker Lake. Under anlæggelsesfasen foregik en omfattende sprængningsarbejde, der tilsyneladende ikke generede dyrene. Vejen blev anlagt og gav let adgang til dyrene, men der er ikke konstateret nogen nedgang i bestanden.

PT mener personligt, at vi som inuitter kan skabe mere skade på rensdyr end minerne. Vi kan jo komme hurtigt rundt på snescootere og lign. for at fange rensdyrene. Rensdyrene migrerer. Jeg ved ikke om det skyldes minen, men der er stadig rensdyr i området omkring minen. Omkring Kiggavik ser vi dyr som spiser direkte fra området, hvor der findes forekomster af uran.

PT: Tror det er for tidligt at sige om minen har haft en påvirkning på dyrene. Når minen lukker er der en omfattende plan for at rydde op og fjerne alle spor. Mineselskabet er meget seriøst omkring natur og miljøspørgsmål. Jeg prøver ikke at promovere mineselskabet, men det er bare mine egne betragtninger.

Adam Chamberlain (IBA)

Videokonference møde med Adam Chamberlain direkte fra Whitehorse/Yukon

Referat fra Adam Chamberlain møde lørdag den 13. juni 15.30-16.30

Adam Chamberlain er partner i advokatselskabet Borden Ladner Gervais beliggende i Toronto, Ontario. Adam har lang erfaring med IBA aftaler og IBA forhandlinger. Adam havde deltaget i Future Greenland konferencen i Nuuk i maj 2015.

Regulering i forhold til almindelige miner og uran miner er langt henad vejen ens og problemstillingerne er de samme. Der er dog den særlige forskel i reguleringen, at CNSC er etableret som en særlig overordnet myndighed på det nukleare område.

En socioøkonomisk forskel på almindelige miner og uranminer er den faktor, at der er en særlig bekymring og opmærksomhed i befolkningen omkring uran og atomkraft.

Selv hvis myndighederne ikke er så bekymrede, så er befolkningen ofte dette, pga. miljøpåvirkninger og lign. Det bliver derfor også et fokusområde på det politiske område.

SP: Kan du fortælle lidt om de Inuit grupper du har repræsenteret?

AC: Det har primært være first nations i Northwest territories, Ontario, herunder Metif og Inuit, i forbindelse med IBA aftaler for guld- og diamantmine projekter, samt vandkraft energiprojekter.

I forhold til ARIVA projektet som blev afvist af NIRB i Nunavut, så er der to interessante ting at bemærke:

1. Folk var fra starten meget bekymrede på grund af at projektet drejede sig om uran.
2. NIRBs beslutning om at ikke at anbefale en godkendelse af forslaget, men samtidig ikke totalt afvise, at indstillingen kunne ændres til at blive positiv.

SP: Ved NIRB's præsentation blev det oplyst, at afslaget primært var begrundet med en manglende startdato for projektet. Selskabet skal igennem endnu en høringsfase m.v. Hvordan ser du denne proces?

AC: AREVA er et stort selskab. AREVA har dog ikke været gode til at sætte en tidsfrist for deres projekt. De bør have mere fokus på dette. De bør ikke ansøge igen før markedssituationen er forbedret. De bør dog løbende opdatere deres Impact Assessment (konsekvensanalyse) på årlig basis for at kunne indgive en fuld opdateret ansøgning, når markedssituationen vender.

SP: Man skulle tro at AREVA kunne give klare svar i forhold til startdato m.v. og fremlægge en klar tidsplan. Måske ville de gerne have NIRB til at afslå projektet.

AC: AREVA var formentligt ikke opsat på at starte minen nu, men selskabet vil gerne beholde projektet på standby.

AC: Udover hvad der normalt bør være indeholdt i en IBA aftale af standardvilkår, burde en IBA gældende for Kvanefjeld projektet også tage højde for følgende forhold:

1. At der er en særskilt beskrivelse af, at aktiviteterne foregår på en sikker måde i forhold til det nære lokalsamfund.
2. En pålidelig opgørelse af økonomiske gevinster for samfundet.

SP: Skatter og royalty satser for Kvanefjeld projektet fastlægges ud fra en benchmark undersøgelse af beskatning af uran. Et andet væsentligt element der er drøftet med selskabet er, hvor meget oparbejdning der skal ske i Grønland. Oparbejdning i Grønland vil genere flere arbejdspladser og dermed flere indtægter til Grønland. Derfor må man i de enkelte projekter finde en balance mellem niveau for indtægter/royalty og antal jobs. Det kan være, at det er bedre at få flere jobs i Sydgrønland, i modsætning til mere royalty i landskassen.

AC: Det er meget vigtigt, at man kan verificere de tal som selskabet rapporterer, for at kunne kontrollere at selskabet lever op til forudsætningerne i en indgået IBA.

SP: kan du fortælle lidt om dine erfaringer med IBA på uranprojekter?

AC: Han har ikke selv forhandlet en IBA på et uranprojekt, men han har forestået forhandlinger om IBA på en række andre projekter.

Den største forskel på almindelige IBAere og en uran IBA er indholdet af oparbejdning. Det kan bl.a. vedrøre værdien på produktet på markedet, kontra værdien i minen (value at market kontra value at the mine). Det er derfor godt at have et redskab til at udregne dette forhold.

Man kan evt. have flere forskellige IBA aftaler, som eksempelvis beskæftiger sig med oparbejdning og værdien af det oparbejdede, indtægter og de almindelige IBA forhold. Man kan derfor lave en rammeaftale og nogle underordnede IBA aftaler. Der kan være juridiske problemer med at have det i en aftale.

SP: Bør samfundet være direkte medejere af uran mineprojekter?

AC: Nej ikke nødvendigvis, men det er en mulighed. Men jeg har set at man nogle steder bruger det overskud man får, til at købe sig ind i et ejerskab.

SP: Er der eksempler i Canada på, at man har en overordnet IBA og underliggende IBAere.

AC: Kender til en sådan systematik for et IBA aftalesæt dækkende en guldmine, hvor oparbejdning af malm til guld var udskilt i særskilt IBA aftale.

SP: I en grønlandsk kontekst bør vi se på dette. Det står i råstofloven at oparbejdning for så vidt muligt skal ske i Grønland. Det kan være vanskeligt svært for selskaberne at dokumentere at der foreligger omstændigheder, der kan godtgøre en undtagelse fra kravet om forarbejdning i Grønland. Alternativt kunne man indgå en IBA der fritager for oparbejdning i Grønland, imod at samfundet modtager en fair del af overskuddet generet ved oparbejdning i udlandet. Eksempelvis en andel af indtægt fra oparbejdning i udlandet, af det som oprindeligt skulle have været oparbejdet i Grønland.

AC: Internationale skatteforhold kan gøre det svært af lave aftaler herom og det kan give nogle ulemper. De fleste IBA aftaler har alle fokus på de samme ting, herunder fremme af fordele for lokalbefolkningen og IBAere omkring et uranprojekt vil ikke være meget forskellige i indhold i forhold til andre mineprojekter.

Minister for Økonomisk Udvikling og Transport Monica Ell (Nunavut)

Møde med Minister for Økonomisk Udvikling og Transport Monica Ell, Nunavut, 14. juni 2015

Nedenfor er et sammendrag af Monica Ells oplæg med uddrag af afledte spørgsmål fra den grønlandske delegation: (Der henvises videre til Monica Ell's tale i bilaget).

Minister Monica Eli minister for økonomisk udvikling og transport (ME). Pauloosie Suvega, Viceminister og Chris Scullion, Executive Assistant,

Vittus Qujaukitsoq (VQ) introducerede delegationen og gav et overblik over status på uran udvinding og arbejdet med regulering i Grønland.

ME introducerede sin delegation og gav en status på forhandlingerne med den føderale regering vedr. overtagelse af kompetence og rettigheder over undergrunden. Regeringen i Nunavut støtter udvikling af råstofsektoren, såfremt det kan ske på en sikker og forsvarlig måde.

ME orienterede om Land Claims Agreement (NLCA) og de krav der skal være opfyldt, før der kan gives tilladelse til anlæg af en mine. ME omtalte den afgørelse NIRB havde truffet om ikke at indstille selskabets ansøgning til godkendelse, primært fordi der ikke i materialet var oplyst en fast tidlinje for opstart for projektet.

Selskabet havde ikke lagt sig fast på en tidsplan for udvikling af projektet på grund af de for tiden lave markedspriser for uran. Regeringen i Nunavut vil imødesee en fornyet ansøgning positivt.

ME omtalte den IMO, der er indgået mellem Nunavut og Grønland.

VQ understregede de mange ligheder der er mellem de to lande på området for udnyttelse af mineraler, der giver et godt grundlag for et udvidet samarbejde på området.

JJ orienterede om de møder delegationen hidtidig havde haft i Canada. Han omtalte behovet for en fast forbindelse mellem Nunavut og Grønland og fandt at det burde være muligt at starte op med en rute baseret på en servicekontrakt. Det var et spørgsmål om prioritering af en udvikling af samarbejde. Det er ikke tilfredsstillende at man kun mødes hvert 4. år til ICC. Der er tale om manglende prioritering, når der er så mange potentielle muligheder for samarbejde mellem Grønland og Nunavut. Han nævnte som eksempel Grønlands søkabel der havde en stor uudnyttet kapacitet og de muligheder der var for at koble Nunavut på kablet, der vil være til en gensidig fordel for begge parter.

KB nævnte at IA i kommunalbestyrelsen i Kujalleq mest var imod uranudnyttelse på grund af bekymring for miljøet og fordi den planlagte mine ville være placeret tæt på Narsaq by.

ME fortalte om den proces der var forløbet gennem mange år for at afdække alle spørgsmål om sikkerhed miljø m.v. Men spørgsmålet om uran og anden mineraludvinding var stadig omdiskuteret selv om der er sket en ændring i befolkningens opfattelse til at være mere positiv. I Baker Lake har man tydeligt kunne se de positive økonomiske virkninger som guldminen har haft på lokalsamfundet. Der er også sket ændring i selskabernes politik, først og fremmest ved at selskaberne mere aktivt går ind i dialog om samarbejde med lokalsamfundene, også med hensyn til at træne og ansætte lokale. Det har givet et kompetenceløft i

arbejdstyrken, der har betydet at der er skabt nye jobmuligheder for inuit både i, men også udenfor Nunavut.

Det har også medført en bedre forståelse for uranudvinding og fjernet meget af den skepsis, der i vid udstrækning var baseret på manglende viden. Nunavut regeringen har formuleret og tiltrådt en mineralstrategi, der også omfatter uran. Udvinning af uran skal skabe job og økonomiske muligheder for erhvervslivet i Nunavut og samtidig skal det sikres at miljø og naturen beskyttes.

Regering har nu koordineret deres udsagn og indstillinger således, at man udtaler sig i enighed modsat tidligere, hvor de forskellige ministerier kom med hver deres uafhængige og ikke koordinerede og måske modsatrettede udmeldinger til f.eks. NIRB, Nunavut Waterboard og andre organer.

Indtægter fra mineraludvinding tilfalder NTI og ikke Nunavut regeringen. Denne ordning kan føres tilbage til opdeling af jorden i forskellige kategorier og den Land Claim Agreement, der blev indgået. Regeringen får ikke royalty og kun mindre skatteindtægter, men i stedet får man samfundsmæssige fordele i form af forbedret infrastruktur og andet.

Aftaler om royalty er baseret på LCA, hvor indgåelse af IBA mellem selskabet og NTI forgår uden regeringens deltagelse. Regeringen ser gerne at den i fremtiden bliver inddraget og bliver part i disse aftaler. I dag kan man kunne komme med anbefalinger, selv om en IBA har påvirkninger mange samfundsområder. En ændring af LCA vil kræve en enstemmighed mellem Nunavut regeringen, Den føderale regering og NTI.

Selskabsbeskatningen er lav i Nunavut og den selskabsskat der tilfalder Nunavut regeringen udgør kun omkring 2 %. Størstedelen af selskabsskatterne tilfalder den føderale regering. Et problem er også beskatning af de ansatte, der har bopæl i Sydcanada. Der henstår mange og komplicerede forhandlinger om en ændret beskatning og beskatningsret og der kan derfor gå mange år, før man kan forvente en ændring.

Canadian Nuclear Safety Commission (CNSC)

Møde med Canadian Nuclear Safety Commission (CNSC) på organisationens hovedkontor i Ottawa, mandag den 15. juni 2015

Nedenfor er et sammendrag af CNSCs præsentationer med uddrag af afledte spørgsmål fra den grønlandske delegation: (Der henvises videre til CNSC's Powerpoint præsentationer i bilaget).

Canadian Nuclear Safety Commission (CNSC) er den canadiske føderale myndighed, der varetager regulering og tilsyn i alle spørgsmål vedr. atomenergi og nukleare stoffer. CNSC varetager opgaver med at sikre den canadiske befolkning og miljøet i relation til sundhed, arbejdsmiljø og miljø. Endvidere sørger CNSC i samarbejde med det canadiske Udenrigsministerium for overholdelse af Canadas internationale forpligtelser til at sikre at atomenergi alene udnyttes til fredelige formål. CNSCs mandat er givet ved Atomic Energy Control Act.

Myndighedsopgaver vedrørende uranminer og tilknyttede oparbejdningsanlæg er en del af CNSC ansvarsområde. På grund af den strategiske interesse, som er forbundet med uran, er uranminer i Canada, modsat andre miner, underlagt føderal regulering og føderal myndighedsudøvelse.

CNSC er både en regulerende, tilsynsførende og licensudstedende myndighed, der udøves som en samlet integreret myndighed indenfor miljø, sundhed, arbejdsmiljø og sikkerhed i forbindelse med eksport/import.

Alle uranminer, knuseanlæg og andre forarbejdningsfaciliteter til uran er i Canada reguleret og licenseret af CNSC.

Canadian Nuclear Safety Commission er ved lov etableret som en afhængig kommission. Medlemmer af kommissionen skal være uafhængige i deres virke. Erhvervet som medlem er ikke et fuldtidsjob. Staben ved CNSC betjener kommissionen på et videnskabeligt grundlag. Høring i kommissionen finder sted ca. en gang om måneden. Derudover afvikles en årlig præsentation i kommissionen. Afgørelser er endelige og kan ikke omstødes, andet end gennem sagsanlæg ved en føderal domstol.

Før forelæggelse af sager for kommissionen skal der være en forudgående offentliggørelse af høringsmaterialet efter en fast procedure for konsultationer og høringer. Der ydes økonomisk støtte til at hyre specialister, der kan bistå med at gennemgå høringsmateriale, for at sikre at oprindelige folk bliver i stand til forholde sig til et projekt på et informeret og oplyst grundlag. Mineindustrien har videre en almindelig forpligtelse til at søge at engagere og inddrage lokalbefolkningen, allerede fra forberedelsen af mineprojekter. Åbning af en uranmine i Canada kræver også at der gives tilladelse på provinsregeringsniveau.

CNSC var på mødet repræsenteret ved følgende:

- Ramzi Jammal (RJ), Executive Vice-President and Chief Regulatory Operations Officer
- Clare Cattryse (CC), Director, Policy, Aboriginal and International Relations
- Jean LeClair (JL), Director, Uranium Mining and Milling
- Karine Glenn (KG), Director, Wastes and Decommissioning
- Julie Mecke (JM), Senior Project Officer, Wastes and Decommissioning
- Patrick Burton (PB), Senior Safeguards Advisor

- Claire Pike (CP), Senior Advisor, Nuclear Non-Proliferation
- Heather Waterman (HW), International Safeguards
- David McLellan (DM), Policy, Aboriginal and International Relations
- Steffani MacDonald (SM), Policy, Aboriginal and International Relations
- Tom Calvert (TC), National Resources

VQ: Fortalte om hvor Grønland står pt. i forhold til uran.

RJ: På baggrund af CNSCs erfaringer, må man i Grønland forvente at uranudvinding ville møde stærk modstand i segmenter af offentligheden og at fakta om uranudvinding og atomkraftindustrien vil blive vendt og fordrejet. Kritik vil i vid udstrækning være baseret på følelser og holdninger, der ikke accepterer fakta og videnskab og vil dermed bidrage til at skabe usikkerhed i offentligheden.

Dagens teknologi og sikkerhed er helt forskellig fra 50erne og 60ernes teknologi. Mange af de skræmme eksempler som NGOere mv. kommer med i dag, er typisk eksempler hentet fra hvordan man foretog urandriften for år tilbage (50erne-60erne) og er eksempler på en praksis som ikke vil blive tilladt anvendt i Canada i dag.

Regering og myndigheder i Grønland må forvente at blive udsat for et stærkt pres fra modstandere af uranudvinding baseret på følelsesmæssigt baseret holdninger og befolkningen vil få præsenteret en række skræmmehistorier, der taler til følelser kontra fakta baseret på videnskab. Et vigtigt punkt for myndighederne er derfor formidling af information til befolkningen om fakta, men det kan være svært at transformere videnskabelige fakta til brugbar viden for befolkningen.

TC: Mange er imod uran miner, fordi de generelt er modstandere af atomkraft. Andre er imod uranminer, fordi de er modstandere af minedrift generelt. Men mange er også imod atomindustrien, fordi man ikke mener at der er fundet en endelig løsning på deponering af brugt brændsel.

JL: Gav en status på uranmimer industrien i Canada. Uran er et meget udbredt mineral i hele verden, men findes typisk kun i forekomster med meget lave lødigheder. Udfordringerne ved uranminer er meget lig alle andre miner, som eksempelvis guldminer. Pt. er der 5 aktive uranminer i Canada der alle er beliggende i det nordlige Saskatchewan, hvor der er forekomster med verdens højeste lødigheder på op til 20 %. Udvindestilladelser gives for perioder på 10 år. Ved udløb foretages en vurdering (Review) af driften og påvirkningerne af miljøet. Hvert 5. år skal der udarbejdes en miljøstatusrapport. 5 års rapporten skal inddrage ny viden om bedste miljøpraksis og vurdere, om de gamle undersøgelser stadig er gyldige. CNSC har i forbindelse med 5 årsrapporten mulighed for at komme med input og ny krav der skal opfyldes i den næste 5 års periode.

I Quebec er der et meget fremskredent uranefterforskningsprojekt. Projektet er godkendt af CNSC til at overgå til udnyttelse. Meddelelse af tilladelse til udnyttelse er imidlertid blevet afvist af provinsregeringen. Der er tale om en klar politisk motiveret beslutning. Beslutningen søges nu omstødt af selskabet ved domstolene. Projektet har givet anledning til stor splittelse i lokalsamfundet, der er blevet forstærket af meget aggressive NGOere og miljøorganisationer, der har ført en skræmmekampagne med billeder af deforme og vanskabte børn. Modsat er situationen i Saskatchewan, der er mere pro-urandriften. Det vil delegationen fra Grønland kunne erfare, når den mødes med lokalregeringen i Saskatchewan.

Åbning af en uranmine kræver i Canada både en godkendelse fra provinsregeringen og de føderale myndigheder. Godkendelse søges typiske samtidig hos begge myndigheder. Ved uranprojektet i Quebec gav provinsregeringen ikke en godkendelse.

SP: Indgik manglende borgerinddragelse som begrundelse for at afvise projektet i Quebec?

CNSC: Miljøundersøgelserne var meget mere omfattende end krævet efter reglerne, men i Quebec projektet var der mange følelser involveret i høringsfasen. Mange folk som var for projektet turde ikke stille sig op for at forsvare projektet pga. den store modstand der var rejst af NGOere.

SP: Vil det være muligt at give tilladelse i Canada til en uranmine med en tæt bynær beliggenhed.

CNSC: Uran miner i Canada ligger typisk isoleret. En beliggenhed i tæt afstand til beboede områder behøver ikke i sig selv at være et problem. Man der skal i hvert enkelt tilfælde træffes en afgørelse på baggrund af en konkret miljø- og sikkerhedsmæssig helhedsvurdering af det specifikke mineprojekt. Spørgsmål som taillings, gråbjerg (waste rock), vand, udslip til luft, alt skal vurderes som en helhed og reguleres under ét, inden der kan meddeles godkendelse til iværksættelse af udnyttelsesaktiviteter.

En afstand på 5 km fra en by vurderes ikke i sig selv at være særligt problematisk, hvis man i øvrigt foretager hvad der er nødvendigt og følger god praksis og retningslinier. En lignende problemstilling kendes fra et aktuelt projekt i Quebec. En afstand på 5 km bør ikke i sig selv udgøre en særlig risiko. Men der skal selvfølgelig i alle tilfælde foretages konkrete undersøgelser. For eksempel vil påvirkningsområdet ved et udslip af radon være indenfor en lille radius.

CNSC fortager tilsyn og kan foretage undersøgelser og træffe afgørelser, herunder afgive anbefalinger, påbud og foretage retsforfølgning. Inspektioner i uranminerne foregår typisk over 3 dage.

CNSC har sin egen tekniske afdeling med specialister på området for sikkerhed, sundhed og miljø (HSE). CNSC har ca. 800 ansatte. I andre lande kan man se en anden opbygning, hvor teknik og tilsyn er placeret i en separat myndighed. CNSC og tilsynsfolkene kan nedlukke en mine, hvis de ikke er tilfredse.

Hypigheden af arbejdsskader i Canada i uranminer er mindre end i almindelige miner i Canada. Det skyldes bl.a. at dette område er reguleret af to myndigheder og derfor overrasker resultatet ikke CNSC. Man kan derfor ikke se en øget sundhedsrisiko for arbejdere i uranminer i forhold til den almindelige befolkning.

CNSC stiller krav til strålebeskyttelse af arbejdstagere, med krav om luftkvalitet i miner. Forekomsten af radium i canadiske uranminer er typisk lavere end i mange almindelige miner, fordi en afhjælpning af problemet får mere fokus i uran miner end i andre miner.

SP: Regulerer CNSC også taillings?

CNSC: Ja, og mange andre forhold. CNSC laver miljømæssige undersøgelser i fællesskab med provinsregeringen, selvom uran overordnet set er et føderalt anliggende der varetages af CNSC.

Når alle miljømæssige, geologiske og tekniske undersøgelser er foretaget af CNSC, så kommer selve kommissionen ind i billedet, hvor de skal afgive deres vurdering efterfulgt af en endelig offentlig høring.

CNSC rapporterer til parlamentet og et særligt parlamentarisk udvalg, der en gang om året (sep/okt) får forelagt en status fra CNSC.

CNSC ansatte deltager i høringerne med præsentationer og vurderinger af de enkelte projekter, ligesom industrien kan præsentere deres sag for kommissionen. Det foregår i møder der er åbne for offentligheden. Der afvikles høringer ca. hver måned.

CNSC: Vi har procedurer for høringer. Dokumenter skal ud 60 dage før en høring. Man skal registrere sig for at deltage i høringerne. Miljøorganisationer som Greenpeace har, som alle andre, adgang til høringerne og kan fremlægge deres sag og kommissionen kan bede staben om at kommentere på hvad der er fakta og hvad der ikke er. Der er 30 dages frist for at komme med dokumenter, men det bliver ikke afvist, hvis der under høringen bringes nyt op. Sker ofte.

Der eksisterer en særlig ordning "Participant Funding programme" hvorunder der kan ydes økonomisk støtte til lokale organisationer og andre interesserede til deltagelse i høringerne. Programmet styres af en uafhængig komité, som udpeger hvem der skal have støtte penge. Man kan også søge om penge til at afholde møder og rejseudgifter m.v.

CNSC afholder også det som hedder en-til-en møder for at mødes med befolkningen og herunder debatterer forhold og forslag, der kan forbedre lovgivning og regler på området.

SP: Er den canadiske lovgivning på området tilrettet i forhold til krav og anbefalinger fra IAEA.

CNSC: Canada har i stort omfang bidraget med at udarbejde IAEAs vejledning for uranminer på baggrund af den meget omfattende erfaring om sikker minedrift, der er opsamlet hos de canadiske myndigheder og i uranmine industrien. Regler og krav til strålingsbeskyttelse er baseret på internationale standarder, herunder IAEAs standarder og vejledninger.

SP: I hvilken fase laver man en vurdering af den samfundsmæssige bæredygtighed (VSB)?

CNSC: Det er ikke en del af CNSCs område, men varetages af provinsregeringerne og er omfattet af deres myndighedskompetence. VSB processen starter før licensprocessen begyndes i CNSC. CNSC inddrages alene i forbindelse med vurdering (Review) af ansøgninger, hvor CNSC skal påse at offentligheden har mulighed for afgive deres opfattelse ved høringer. CNSB sørger derudover efterfølgende for at sikre, at licenshaver lever op til forpligtelserne.

Socioøkonomiske spørgsmål er op til politikkerne af tage stilling til og afhænger meget af indholdet i de forskellige "Land Claim Agreements" der findes i de enkelte provinser. CNSC beskæftiger sig kun med beslutninger der baseret på fakta og videnskab.

CNSC: Fortalte om CNSCs opgaver i forhold til IAEA affaldskonventionen. CNSC er som national uran regulator delegeret til at være koordinator i forhold til IAEA og forbereder og varetager rapportering til IAEA efter konventionen. Rapporten til IAEA er et vigtigt redskab til at vise det internationale samfund at man tager konventionens forpligtelser alvorligt også i praksis. Tailings og gråbjerg (waste rock) er omfattet af konventionen, ligesom nedlukkede uranminer er blevet omfattet ved et tillæg (annex) til konvention. Canada skal bl.a. beskrive hvordan man følger IAEA lovgivningen og arbejdet med rapportering udgør en form for egenkontrol (pier review / self assessment). Rapporteringen og det at Canada er med i IAEA gør

også, at befolkningen er mere tryk. Rapporter findes på CNSCs hjemmeside. CNSC yder gerne Grønland bistand ved udarbejdelse af den første rapport.

CP: Fortalte om den canadiske praksis vedrørende eksport kontrol af nuklear relateret dobbelt anvendelsesområde (nuclear related dual use) produkter og materialer. Militæret er undtaget fra oversigt og tilsyn fra CNSC.

Canada eksporterer uran alene til medlemmer af ikke-spredningsaftalen (Non-Proliferation Treaty / NPT) dog med Indien som undtagelse. Eksport af uran til Indien er reguleret af en særlig samarbejdsaftale (Addition Protocol NCA) om kun at bruge nukleart materiale fra Canada på anlæg der er dækket af et IAEA kontrolleret Safe Guard arrangement.

SP: Hvor stor en del af udgifterne ved myndighedsbehandling hos CNSC er dækket af brugerbetaling?

CNSC: Licenshavere indenfor industrien betaler gebyr for myndighedsbehandling, hvorimod hospitaler (som også bruger radioaktive instrumenter) ikke gør. 70 % af udgifterne dækkes af brugerbetaling og 30 % dækkes af bevilling. Regeringen udsteder ca. 1800 licenser om året.

Canadian Nuclear Association (CNA)

Møde med Canadian Nuclear Association (CNA), interesseorganisation for den canadiske atomindustri.

CNA var på mødet repræsenteret ved John Stewart Director of Policy and Research, samt en række medarbejdere.

CNA: Organisation er støttet af de selskaber som er medlemmer og som betaler et gebyr der går til dækning af organisationens drift. CNA er en interesseorganisation som arbejder for uranselskaberne og medlemservice er derfor vigtigt for CNA.

CNA kommunikerer med de føderale og regionale regeringer og myndigheder på vegne af selskaberne. I forhold til media, er det et problem at de canadiske medier ofte ikke viderebringer CNA's pressemeddelelser. I stedet har CNA prioriteret anvendelse af de sociale medier, især twitter og facebook. Her bringes oplysninger om nyt materiale på organisationens hjemmeside. Det har vist sig at have en god gennemslagskraft og har været en succes. Jo mere folk ved om nukleare forhold, jo mere positiv er holdningen. Jo mindre de ved, jo mere er de imod.

CNA fortalte om et uranmine projektet i Quebec, der havde mødt en voldsom lokal og national modstand. Selskabet bag Quebec uranmineprojektet Stratecco Inc. havde ikke været gode til at informere og inddrage lokalbefolkningen og var et godt eksempel på, hvad mislykket kommunikation og manglende inddragelse af lokalbefolkningen kunne skabe af negative holdninger til et mineprojekt.

Cree indianerne i området var ikke blevet forklaret formålet med at bryde uran og selskabet var ikke lykkedes at komme igennem med det budskab, at uran alene skulle bruges til positive civile formål. Cree i området, inkl. høvdingen, var derfor meget imod uran. Udsagn fra medlemmer af Cree stammen pegede på, at bekymringen i befolkningen bundede i at man ikke vidste, hvorfor selskaberne skulle bryde uran. Selskabet bag projektet havde fejlet med at sørge for en ordentlig offentlig inddragelse og modstanden mod projektet havde til sidst været så stærk, at selskabet trak sig og indtil videre var projektet opgivet.

Ifølge CNA var konklusionen, at man skal starte med grundigt at forklare de helt fundamentale ting omkring formålet med projektet og søge så tidligt som muligt at få inddraget lokalbefolkningen, blandt andet ved at afholde høringer.

Myndighederne bruger meget tid på at forklare hvad uran er og lign. Eksempelvis vil NGOere sige, at uran skal bruges til våben. Man skal bruge meget tid på at forklare, at det ikke skal bruges til våben. Aktivisterne imod uran er givet et stort råderum, som man skal adressere fra myndighedernes side i høringsprocesserne. I Canada er der tradition for minedrift, der generelt opfattes positivt i befolkningen. For så vidt angår holdningen til uran har det spillet en rolle for befolkningens opfattelse, at der er skabt sikkerhed omkring, hvor den canadiske uran bliver solgt til.

I Canada er der 7 steder hvor der bliver opbevaret uranaffald. Disse lokaliteter skal kontrolleres og monitoreres i mange år fremover. For at skabe mere tryghed og støtte til et projekt, har man i Canada tilstræbt at få den lokale befolkning til at deltage i monitoreringen af miljøforhold omkring miner og deponeringsfaciliteter. Atomaffald fra brugt atombrændsel bliver pt. deponeret i undergrunden, men der arbejdes for at udvikle en teknologi, så atomaffald kan genbruges til afbrænding i reaktorer. Det er i

industrien vurderingen, at det vil tage 15-20 år, før der er udviklet en teknisk og økonomisk brugbar teknologi.

CNA: Mange folk har ikke taget stilling og er hverken for eller imod uran. Disse folk tænker ikke i hverdagen over problemstillingerne, men hælder ofte lidt til den negative side, fordi de hører negative historier.

CNA: Det vil derfor være nyttigt, hvis man var bedre til at kunne kommunikere til offentligheden de positive sider af atomkraft, herunder at mange Co2 miljøproblemer vil kunne løses, ved at få nukleare reaktorer til brug for elforsyning.

Government of Saskatchewan (GOS)

Møde med Government of Saskatchewan (GOS) tirsdag den 16. Juni, 8.30-15.00

Nedenfor er et sammendrag af GOS` præsentationer med uddrag af afledte spørgsmål fra den grønlandske delegation: (Der henvises videre til GOS` Powerpoint præsentationer i bilaget).

GOS ved Deputy Minister Laurie Pushor indledte med at give et overblik over mine og olieindustrien i Saskatchewan og myndighedsstrukturen på råstofområdet med særlig vægt på reguleringen af uranminer. Lokalregeringen i Saskatchewan er myndighed for udstedelse af tilladelser til udnyttelse i Saskatchewan. Ved regulering af uranminer har CNSC et overordnet ansvar for sikkerhed, sundhed og miljø, samt de endelige licensudstedelser i forhold til nukleare forhold.

CNSC er den kompetente myndighed i spørgsmål om eksportkontrol og overholdelse af Canadas ikke-spredningsforpligtelser. For så vidt angår socioøkonomiske anliggende, herunder fastsættelse af skatter og royalty, er det lokalregeringen i Saskatchewan, der har kompetencen. Det er meget væsentligt for regeringen, at mineselskaberne i Saskatchewan har stadig fokus på troværdighed og lokal inddragelse. Disse forhold har en særlig betydning, når man taler om uranminer, der i offentligheden er genstand for en særlig opmærksomhed, der let kan vende sig til antipati mod uranindustrien, hvis selskaberne ikke hele tiden er tilstrækkelige påpasselige og seriøse i alle forhold omkring information og borgerinddragelse.

Cameco har ca. 50 % lokal arbejdskraft (Northeners) i deres projekter. Selskaberne i Saskatchewan er generelt meget seriøse omkring fokus på lokal inddragelse.

Fra myndighedernes side tillægges det stor vægt på at fremstå troværdige og seriøse. Dette er særligt vigtigt, når der let kan opstå modstand mod uranudvinding og andre nukleare aktiviteter. I Saskatchewan er der i befolkningen mellem 70-80 % lokal støtte til uran projekter. Det er meget højt for Canada og kan blandt henføres til den store fokus som både myndigheder og selskaber tillægger "social licence to operate". Der ved forstås, at ingen projekter igangsættes før der er opnået tilslutning og forståelse i det omgivende samfund. Dette kan ske ved sikring af lokal beskæftigelse, anvendelse af lokale virksomheder som entreprenører og underleverandør og en troværdig miljøpolitik, både på myndigheds- og virksomhedsplan.

Saskatchewan har 1,2 mio. indbyggere, hvoraf de fleste bor i det sydlige Saskatchewan. Saskatchewan er Canadas 2. største olie producent og 3. største gas producent.

Saskatchewan er efter Kasakhstan verdens 2. største producent af uran, med ca. 16,3 % af verdensproduktionen.

Inden for mineralsektoren rangerer Saskatchewan på en førsteplads som den bedste stat i Canada for investeringer. På verdensplan er Saskatchewan også at betragte som et meget eftertragtet sted at investere i udvinding af uran. I 2015 forventes det, at ca. 2,2 mia. canadiske dollars vil blive brugt på investeringer i uranminer og efterforskning. Det er dog en nedgang fra et tidligere niveau år tilbage på over 4 mia. canadiske dollars i årlige investeringer.

Mineral/oliesektoren i Saskatchewan beskæftiger 33.000 direkte eller indirekte, hvoraf 3.500 er beskæftigede i uranminerne. 50 % af de beskæftigede i uranminerne er fra lokalområderne i Nord Saskatchewan og 8 % af de beskæftigede er oprindelige folk.

I 2010 udgjorde skatteindtægter (eksklusiv personskatter) fra mineindustrien i Saskatchewan 14-15 % af statens samlede indtægter.

Der er i dag fem aktive uranminer i Saskatchewan, hvoraf McArthur River minen er den største mine med en forekomst med verdens højeste lødighed på 20 %. En lødighed på 0,60 % i en uranforekomst betragtes som lav lødighed (low grade) i Saskatchewan. Til sammenligning har forekomsten i Kuannersuit/Kvanefjeld en lødighed på 0,03 % uran.

I Canada brydes uran i åbne brud og lukkede miner modsat i Kasakhstan, hvor *in-situ leech* metoden er den mest anvendte. Der er meget forskel på disse to metoder.

SP: Hvor lang er processen fra opdagelse af en uranforekomst til brydning?

GOS: 10 år vil være et "Best case scenario" for en fuld sagsbehandling for åbning af en mine, fra ansøgning til start af udnyttelsesaktiviteter.

Keith Cunningham (Analytiker): Politikken i forhold til uranbrydning i Saskatchewan har været stabil igennem tiderne, på trods af skiftende partier.

Potash (gødning) er størst mineindustri i Saskatchewan og uran er den anden største mineindustri.

CNSC er myndighed på uran (vedr. udnyttelse, dog ikke efterforskning af uran). Arbejdsmarkedsforhold, miljø og arbejdsmiljø er et provinsanliggende. Overfladetilladelser (surface lease) er styret af Ministry of First Nations and Métis Relations. Minerallicenser, Crown royalty og nedlukning er styret af det provinsielle Ministry of Economy.

I Canada er det ikke et krav at man skal lave en IBA på efterforskningsniveau, kun på udnyttelsesniveau.

SP: Kræver I royalty på provins niveau?

KC: Ja, vi har en base royalty og en anden profit royalty på 10-15 %.

KC: Vi har den højeste royalty i verden. Det hænger sammen med, at vi har de bedste/største uran ressource i verden (lødighed).

SP: Vi hører tit i Grønland, at man ikke kan tillade sig at tage royalty, da det vil gøre økonomien dårlig i projekterne. Jeg kan høre at det er muligt.

SP: Hvordan vedligeholder I jeres attraktive investeringsklima?

KC: Industrien gør os løbende opmærksom på, hvis vores Government take er for højt. Der er en dialog.

Negative feedbacks fra befolkningen i forhold til uran projekter har bl.a. været: reaktor uheld, stråling og sikkerhedsforhold, miljømæssig påvirkninger, våben, manglende jobs og træning for regionens folk og nedlukkede miner.

VQ: I Grønland er der mange skrammekampagner. Har I oplevet lignende skrammekampagner?

GOS: Vi arbejder meget tæt sammen med sundhedsmyndighederne. De har set på mange sundhedsundersøgelser. Vi har også inddraget en sundhedsekspert og hans mening er vigtig. Disse folk har slået fast mange gange, at der ikke er en signifikant korrelation mellem uranminer og sundhedsfarer. Der er intet bevis herfor, på trods af de modsatte beskyldninger.

VQ: Hvordan er processen i forhold til nedlukning af uranminer?

Der er en verden til forskel i regulering i 50'erne og i dag. Der er stadig miljømæssige problemer med nogle af de gamle miner. De skal dog op på den miljømæssige standard man har i dag. Det er en lang proces. Der er meget konsultation i disse faser.

Positiv feedback fra uran projekter inkluderer stærk sikkerheds kultur, miljømæssige konsultationer, at nuklear produktion er Co2 neutral, oprydning i miner og ikke-sprednings aftaler.

JJ: Hvad er Canada medlem af, især med fokus på taillings?

KC: IAEA.

VQ: Har I succes med inddragelse af lokalbefolkningen?

GOS: Der er altid en kamp i forhold til forventninger og lign. Vi skal fra regeringen lede og styre denne proces. Vi skal forstå alles forventninger. Kommunikation og inddragelse er derfor vigtigt. Vi synes selv at vi gør et godt job. Vi har et godt ry i forhold til jobs og lokale virksomheder og kommunikation.

VQ: Har I ledelsesudvikling initiativer (Leadership Development) for lokale?

GOS: Nej, ikke specifikt det emne, men opbygning af kapaciteter i et område. Vi skal putte mange kræfter og penge i at kommunikationen mellem selskaber og lokalbefolkningen er god.

GOS: Selskaberne har følgende ansvar:

"Acceptere "social licence" ansvar, kommunikation med regionen og offentligheden, registrere sikkerhedsstatistik, stærk miljømæssig fokus, træning og selskabsmuligheder m.v."

I Saskatchewan findes en række socioøkonomiske fællesprogrammer såsom: *Human Ressource Development Agreement, Northern Labour Market Committee, Multi Party Training Plan, Environmental Quality Committees, Northern Strategy.*

VQ: Hvordan får I Industrien til at deltage i disse fælles-programmer? Er det beskrevet i vejledninger?

GOS: Vi presser dem ikke. Det er egeninteresse. Hvis selskaberne skal imødekomme vores forventninger, skal de lave disse ting. Selskaberne sender repræsentanter til at deltage i disse programmer.

BK: Mineindustrien synes at være vigtig i området. Er disse programmer specifikt for denne minesektor?

KC: Ja, de er meget fokuseret på det nordlige Saskatchewan's aktiviteter og her er 90 % uranprojekter.

KC: Vi har programmer som man ikke ser i guldminer. Det er meget fokuseret på uran.

VQ: Hvad er finansieringen bag de forskellige programmer? Hvem anbefaler hvad og er der komitéer?

GOS: Folk betaler selv for at være til stede ved høringer. Der er forskellige programmer.

Der er 79 % støtte i provinsen til uranindustrien og 38 % stærk støtte.

Kommunikation er vigtigt for at vedligeholde støtten.

Man har oprettet et "Uranium Development Partnership (UDP)" program tilbage i 2008, som laver anbefalinger til regeringen.

Der er derudover en "Future of Uranium Public Consultation Proces" som er kommet med anbefalinger til at forbedre offentlig inddragelse.

Saskatchewan regeringen har på baggrund af denne rapport og anbefalinger, lavet en strategi med henblik på offentlig inddragelse.

VQ: Vi vil gerne have en kopi af denne UDP rapport.

GOS præsenterede erfaringer "lessons learned".

- Meget fokus på socioøkonomiske fordele, miljø og sikkerhed i regionen.
- Generel fokus var på nukleare forhold.
- Uddannelse og bevidsthed (viden) øger offentlig støtte.
- Tidlig, effektiv og løbende kommunikation er central.
- Uranmine støtte er linket til nuklear støtte.
- Nogle meninger er forblevet uændret (negative). De repræsenterer en lille, men højtråbende procentdel af befolkningen.

VQ: Der var 22 % som støttede uran meget. Hvad gør I for at øge dette tal?

KC: Løbende borgerinddragelse og tiltag. Vi bruger eksperter og refererer til mange undersøgelser.

JJ: Har I en fælles informationsportal?

KC: Nej. Men Cameco [uranmine selskab] har en og vi har en webside. Der er dog ikke en fælles portal.

Craig – Environmental Assessment fortalte om miljømæssige erfaringer med uranminedrift i Saskatchewan.

Vi laver en projektspecifik vurdering (Screening) af om der skal foretages en miljømæssig vurdering (EA – Environmental Assessment). Det er lidt anderledes end i resten af Canada, hvor der ofte er prædefinerede klare regler og grænseværdier. Alle uranprojekter vil udløse krav om gennemførelse af en EA.

VQ: Har I områder hvor der på forhånd ikke gives tilladelse til uranbrydning?

Craig: Ikke på forhånd. Alle områder er som udgangspunkt åbne. Beskyttede områder og parker er dog nogle områder. Vi har dog set et eksempel på en guldmine i en provinspark i 80'erne. Det vil dog være et usandsynligt scenarium i dag.

En række dokumenter (EIS og technical review comments) er tilgængelige for befolkningen. De skal ligge fremme i minimum 60 dage.

Minister beslutning foretages herefter baseret på disse kommentarer og kommentarer fra befolkningen.

Der findes en "Joint Federal-Provincial Panel on Uranium Mining" som har lavet offentlig høring af 7 miljøvurderinger (EIA statements). Der kom 153 anbefalinger til hvordan en uranproces skulle være og hvad der skulle være i fokus.

Panelets anbefalinger (fokusområder):

- 1) Miljø
- 2) Arbejdsmiljø og sikkerhed
- 3) Socioøkonomi, herunder socioøkonomiske fordele for "Northerners", *Northern Development Fund*, *Multi Party Training Plan* og *Community Health and Vitality*.

Udfordringer:

- Teknisk kapacitet
- Kumulative effekter
- Offentlig interessent forståelse
- Udviklingsfordele
- Koordination med den føderale vurderingsproces.

VQ: Hvorfor har I et specifikt program for folk fra de nordlige egne. Er det fordi de eksempelvis er dårligere uddannet?

GOS: Ja.

Kommunikation med den lokale befolkning er den vigtigste lektie vi har fra uranprojekter. Et solidt baseline niveau er også centralt.

KB: Kan du besvare spg. vedr. taillings.

GOS: Nej, men jeg kan få dine spg. besvaret af andre.

KB: Mit parti (IA) er bekymret for taillings og håndteringen heraf. Man kan selvfølgelig bruge dæmninger. Hvordan sikrer I at taillingsdamme kan holde i flere hundrede år? Der er vel ikke endnu fundet en helt sikker langsigtet håndteringsløsning.

GOS: Vi kræver årlige rapporter for taillingsdamme. Der er løbende rapporteringskrav. I Saskatchewan bruger de taillings under vand. Nu bruger vi underground eller under water taillings depoter.

JJ: På vores uranprojekt planlægger de et taillingsdepot i en sø. Er det forskelligt fra jeres?

GOS: På et af projekterne i Saskatchewan laver de et hul til taillings (McClain projektet). I Saskatchewan bevæger vi os væk fra taillingsdepoter i søer.

JP: I Grønland er der også Thorium. Har I også dette i Saskatchewan?

GOS: Vi har to typer depoter. Thorium er i alle forekomster.

JJ: Hvor lang tid har denne proces med ikke-sø taillings depoter været i gang i Canada.

GOS: ca. 10 års proces, faktisk siden 1997.

JJ: Hvor lang tid efter skal selskaberne monitorere?

GOS: Det kan være op til eksempelvis 20 år. Det kan være mindre. CNSC skal herefter godkende processen og at den er ok. Herefter kommer monitoreringen under provinsens ansvar.

Herefter fortalte Scott Boyes (Community-Industry Liaison Officer, Northern Engagement, La Ronge, Ministry of Government Relations) om inddragelse af lokalbefolkningen.

SB: Vores job er at sikre, at folk ved hvad der foregår og er glade for hvad der foregår. Vi laver samfundsrelaterede relationer (community engagement).

Det meste af Saskatchewan i de nordlige områder tilhører staten (Crown Land).

Der er 5 uranminer i produktion og 3 uranminer under nedlukning, samt 2 guldminer (hvoraf kun den ene er i produktion nu) i det nordlige Saskatchewan.

Uranindustrien i det nordlige Saskatchewan er den allervigtigste drivkraft for økonomi og beskæftigelse.

Både Rio Tinto, ARIVA og CAMINCO er til stede i området. De sidste to med aktive miner.

Mange mangler jobfærdigheder og arbejds erfaring, især de unge. I det nordlige Saskatchewan er der et lavere løngennemsnit end i resten af Saskatchewan.

Jobs, træning, miljø, meningsfuld kommunikation og inddragelse er nogle af de centrale emner i diverse canadiske IBAere. Vi har set på en masse IBAere i Canada for at undersøge dette.

VQ: Laves EIA før IBA? Du sagde at IBAere har miljø indarbejdet.

SB: EIA processen starter før og fortsætter efter IBA processen.

KJ: I Grønland går arbejdet med udviklingsaftaler længere og bredere end mineral sektoren.

SB: Det kan også ske i Saskatchewan. Miner er dog den største part.

Vi bruger ikke faste målkriterier (quotas) i vores IBA aftaler mere. Det gjorde man i 70erne. I 80erne gik man over til at indskrive bedste mulige "best efforts" i stedet for målkriterier. Man fik bedre rapportering og træningskrav. I 90erne fik man bedre borgerinddragelse og langsigtet ansættelse og kontrakt mål. I 2009+ har man forbedret kommunikationen og rapportering. Vi har derfor arbejdet med inddragelse i årtier.

Nøgleområder som der fokuseres på i en IBA:

- Best effort i stedet for quotas.
- Partnerbaseret tilgang (regering og industri).
- Fokus på træning og selskabskontrakter.
- Informationsdeling og miljøkomité.
- Større fokus på arbejdsmiljø og sikkerhed.
- Finansiell garanti (penge i banken).

VQ: Kan du fortælle lidt om fordelingen mellem landområder i forhold til de forskellige niveauer?

SB: I 70erne overdrog det føderale niveau nogle beføjelser til provinserne.

VQ: Hvad med fordelingen af indtægter fra minedriften?

SB: Alle uran royalty indtægter går til provinsen. Det føderale kunne også kræve en royalty på vegne af det oprindelige folk. Alle provinser har forskellige modeller.

KJ: Har I fået ansat lokale i ledelserne i minerne?

SB: Det tager tid og er en udfordring. Forskellig succes på de forskellige projekterne.

SB: Vi kræver at selskaberne løbende rapporterer og redegør for hvad de har gjort og hvor mange de har ansat og lign.

OK: Leverer selskaberne rå data og laver I så rapporterne?

SB: Ja, vi laver rapporterne, da nogle data kan være fortrolige. Vi kan derfor eksempelvis skrive mere generelt, at i Saskatchewan er overskuddet sådan og sådan. Vi kan ikke skrive det på selskabsniveau i samme omfang.

SB fortalte om "Human Resource Development Agreements"

Formål; træning og ansættelse.

Et krav under "Surface Lease Agreement".

Mineejeren skal arbejde med andre enheder, hyre, træne og fremme den lokale befolknings muligheder m.v.

Der findes derudover en "Multi-Party Træningsplan".

Formål; fælles planlægning og finansiering af minerelaterede træningsprogrammer. Det er femårs planer. Træning er linket til jobs. Man uddanner også til andre sektorer end uranminesektoren, selvom det er den største sektor.

SB: I forhold til forskellige indsater og involvering "ENGAGEMENT & INVOLVEMENT" er der lavet en "Environmental Quality Committee (EQC)".

Formål; at hjælpe samfund, uranmine industrien og regulatorer til at dele informationer og svare på bekymringer. Der er 34 samfund repræsenteret i komitéen. Udgifter er delt mellem regeringen (penge) og industrien (andre ydelser end penge) – sidstnævnte kan eksempelvis stå for planlægning af ture og lign. Komitéen godkender ikke noget. Lokalregeringen betaler ca. 330.000 canadiske dollars til komitéens arbejde.

I komitéen drøfter man uran generelt. Selskaber, CNSC, miljøfolk, stammer m.fl. er repræsenteret. Der er temaer som drøftes og eksperter hentes ind, som kan svare på de forskellige spg.

Der arrangeres ture ud til minerne for at se på alle dele af driften. Det giver en vis tryghed for bl.a. stammerne.

Der planlægges også besøg på faciliteter sammen med tilsynsfolk. På denne måde kan samfundet føle sig trygge.

I komitéen er der tre regioner repræsenteret. Atabasca, West side og South Central regionen. Disse tre regioner (som stiller med udpegede personer til møderne) styrer møderne og fremfører ønsker om besøg i minerne og lign. Der er to ansatte i provinsregeringen til at køre dette og til at facilitere processen (Darren Thomas er en af disse personer).

Komitéen bruges også i efterforskningsfasen.

JJ: Er der tilfredshed med komitéen i befolkningen?

GOS: Ja, det er der. Der er dog altid ønsker om flere og bedre forhold. Mange folk er tilfredse med miljøforhold og fokuserer nu på udvikling af lokale virksomheder og lign.

EQC har hjulpet med til at forbedre kommunikationen. EQC er internationalt anerkendt.

JH: hvad er det legale grundlag?

GOS: medlemmer er udpeget af ministeren.

VQ: Hvilke informationsdokumenter uddeler I til samfundet?

GOS: Vi laver i komitéen en årlig rapport. Alle skoler og biblioteker får et eksemplar.

Fem gange om året indsætter vi en fire siders artikel i et magasin, som uddeles i området i det nordlige Saskatchewan, om hvad der er sket og vi svarer på spg som folk kan stille.

Vi sender også briefinger ud til kommunerne.

VQ: Laver i referater fra møderne?

GOS: Ja det gør vi. Vi laver både specifikke (tekniske) og også mere overordnede ikke-tekniske referater.

GOS: Vi laver også tiltag vedr. sociale medier og bruger nye værktøjer m.v.

Komitéen har også møder som er lukkede. Dette er for at fremme meninger uden deltagelse af repræsentanter fra regeringen.

VQ: Hvordan indsamler i spg?

GOS: Vi indsamler dem på møder og jeg besøger nogle gange også samfundene, for at høre hvad der bekymrer dem mest.

GOS: Vi har endnu et samarbejde som hedder "Community Vitality Monitoring Partnership".

Programmet er betalt af industrien. Formålet er at se hvilken påvirkning uranminedrift har haft på lokalbefolkningen. www.cvmpp.ca (hjemmeside med diverse rapporter).

Partnere: selskaber, regeringen og sundhedsmyndighederne.

Åbenhed er i fokus.

Der er lavet en 50 års gennemgang af erfaringer på området.

Det har vist sig, at sundheden for minefolk i uranminer er bedre end i andre miner, fordi det har så stort fokus.

Der er en undersøgelse som ser på barrierer i forhold til at få lokale ind på ledelsesstillinger i miner.

Derudover har vi et "Northern Municipal Trust Account Board".

Fonden har focus på ekstra støtte til nordlige kommuner til administration, vand og kloak, lossepladser m.v.

Der er 46 mio. canadiske dollars i fonden.

Resultater af ovenstående programmer/tiltag kan opsummeres således:

- Respekt for nordlige værdier.
- Dybe og brede relationer mellem industri og lokale samfund.
- Folk fra det nordlige Saskatchewan føler sig inddraget i stedet for ekskluderet.
- 37 % af de samlede udgifter for minerne (kontrakter) går til folk fra det nordlige Saskatchewan (Northeners).

Vi (Saskatchewan) er den bedste stat i Canada til lokalinddragelse og har de højeste procenter på dette område.

Peter Vanriel (CanNorth)

Peter Vanriel fra CanNorth onsdag den 17. juni, 8.30-10.30

Nedenfor er et sammendrag af CanNorth`s præsentationer med uddrag af afledte spørgsmål fra den grønlandske delegation: (Der henvises videre til CanNorth`s Powerpoint præsentationer i bilaget).

Peter Vanriel (PV) fortalte om Lac La Ronge Indian Band (Cree) og deres forlængede arm til at tage sig af udvikling af lokale virksomheder "Kitsaki Management Ltd. Partnership".

Selskabet skulle starte forretning op og slog sig sammen med et andet selskab og er i dag meget succesfuldt.

PV præsenterede hvordan Lac La Ronge Indian band kom i gang med arbejde relateret til uranbrydning.

De har i dag ca. 500 ansatte til at tage sig af administration for stammen. Kitsaki har mere en 1000 fuldtidsansatte.

De investerer i mange grene af virksomheder, som også berører andet end uranbrydning.

Bl.a. Atabasca Catering Limited Partnership er et meget succesfuldt firma. De har 80 % lokale ansatte. Det er et sammensluttende foretagende bestående af fem stammer.

CanNorth har 58 ansatte. Vi laver projekter for uranindustrien i nord. Ansættelse hos os kræver høj uddannelse, og derfor har vi ikke så mange lokale ansatte.

CanNorth har to First Nations ansatte. Vi har 35 kontraktansatte First Nations som hjælper med prøvetagning og lign.

KJ: Har I konkurrenter?

PV: Ja, bestemt. Vi skal være konkurrencedygtige for ikke at miste arbejdet.

Kitsaki har en masse selskaber eller ejerskab i selskaber, herunder:

- Kitsaki Procon Joint Venture
  - Laver minerelateret arbejde.
- March Consulting Associates Inc.
  - Laver ingeniør arbejde.
- Northern ressource trucking
  - Ejet 30 % af Kitsaki. Har over 140 ansatte.
- Asiniy Gravel Brushing Limited Partnership
  - Laver gravearbejde. De er ikke aktive pt.

Kitsaki ejer også selskaber som arbejder med forsikringer, golfklubber og investeringsselskaber. De har ca. 150 mio. canadiske dollars i årlig omsætning. Overskuddet er ca. 7-12 % af omsætningen.

JJ: Hvad er gennemsnitslønnen for Kitsakis ansatte i forhold til andre?

PV: Hvis de arbejder for uranminer får de en god løn. Man betaler ikke provins- og føderal skat hvis man arbejder på First Nations land. Der er derfor fordele ved at arbejde på oprindeligt landområde "reserved land". Atabaca Catering arbejder på First Nations oprindeligt landområde.

VQ: Kan du fortælle lidt om legater (scholarships) som du nævner i din ppt?

PV: Kitsaki bidrager med legater til studerende. Det er kun en del af studiet som kan dækkes af dette. Et medicinstudie vil dog medføre et større legat beløb. Der laves en meget omhyggelig vurdering.

JJ: Hvordan virker administration af bl.a. sundhed og lign. forhold?

PV: De får et økonomisk bidrag fra regeringen.

VQ: Er der andre First Nations i Saskatchewan som laver det samme som jer?

PV: Lac La Ronge er det mest organiserede. Der er dog nogle andre selskaber som dog er meget mindre. Kitsaki er dog mere omfavnende og bliver større og større. De andre er mere lokale.

VQ: Får man royalty?

PV: Nej, det gives ikke til First Nations. Det bliver dog ofte diskuteret på høringsmøder.

VQ: Hvad med skoler og sociale service. Har First Nations ansvar her?

PV: Ja, de bliver betalt af den føderale regering.

KB: Hvor ofte laver i vandmonitorering?

PV: Jeg kommer ind på det i min anden præsentation.

PV: Der findes en række samfundsprogrammer som de lokale bliver inddraget i.

Athabasca Working Group (AWG) program. Miljømæssigt monitoringsprogram. Betalt af industrien. Det begyndte i 2000 og er fortsat i 15-16 år.

De lokale får penge for at indsamle miljøprøver. CanNorth laver en rapport hvert år med resultaterne. Vi laver en let læselig rapport med billeder og en mere teknisk rapport.

JN: Er disse rapporter godkendt af myndighederne som værende korrekte?

PV: Myndighederne ser på dem, men de er lokale rapporteringer, som der laves anbefalinger på. De erstatter derfor ikke regeringens prøvetagninger, men er et supplement til disse. Programmet er designet af lokale medlemmer.

Derudover er der Eastern Athabasca Regional Monitoring, som er en madundersøgelse "Country Foods Study", hvor det undersøges via indsamlinger, om dyrelivet (wildlife) bliver berørt m.v.

PV: Det handler om at finde en balance mellem uranbrydning og inddragelse af lokale borgere.

JJ: Hvor meget af din tid går til arbejde med uranprojekter og arbejde heri.

PV: På et tidspunkt var det 95 % hvor vi arbejdede meget for ARIVA, nu er det ca. 50 %. Nu arbejder vi også meget for SASKATCHEWANK POWER med energiprojekter.

PV: Fordelen ved vores selskaber er, at vi er ejet af First Nations. Det gør det nemmere at opnå tillid i lokalsamfundene.

JJ: I efterforskningsfasen i Grønland kommer der ofte konsulenter fra udlandet. Folk i Grønland har derfor ikke altid tillid til dem. At der derfor er lokale selskaber som indsamler data i stedet, vil være med til at højne folks tillid.

JN: Ja, og man lærer også at skelne mellem myter og fakta.

PV: Ja, og vi har haft meget succes med dette.

JN: Det lader også til at en af succeserne er de samarbejder "joint ventures" der er lavet.

PV: Ja, delt ejerskab er vigtigt. Man bliver på denne måde inddraget i stedet for udelukket fra processen og arbejdet.

JN: Kan der være en interessekonflikt når I både betjener selskaber og det offentlige?

PV: Det drejer sig om etik. Vi er ofte bliver spurgt om dette. Vi arbejder ud fra etiske retningslinjer (Code of Ethics). Der har dog ikke endnu været en konflikt. Det har været accepteret. Der er mange andre selskaber som arbejder for begge parter.

Bilagsoversigt

Nedenstående oplæg/præsentationer kan i deres fulde længde findes i et separat bilag til denne rapport benævnt *Bilag til Grønlands Uranmine Missionen til Canada 2015*.

Bilag 1 – Nunavut Impact Review Board.

Bilag 2 – Canadian Nuclear Safety Control (program).

Bilag 3 – Canadian Nuclear Safety Control (regulering m.m.).

Bilag 4 – Canadian Nuclear Safety Control (overview).

Bilag 5 – Canadian Nuclear Safety Control (safeguards).

Bilag 6 – Canadian Nuclear Safety Control (eksport kontrol).

Bilag 7 – Government og Saskatchewan (historie).

Bilag 8 – Government og Saskatchewan (Socioøkonomi).

Bilag 9 – Government og Saskatchewan (miljø).

Bilag 10 – CanNorth (intro).

Bilag 11 – CanNorth (Kitsaki).

Bilag 12 – Nunavut Government (Monica Ell)